

M. I. Tomchuk, S. M. Tomchuk

DISTRUCTIVE INFLUENCE OF MEDIA OVER EMOTIONAL AND SENSITIVE SPHERES OF A PERSON IN PRE-SCHOOL AGE AND YOUTH

The article deals with the peculiarities of destructive influence of media over emotional and sensitive sphere of a child's personality. The scientific analysis of the research on this issue is analysed: schools, approaches and conceptions, etc. are analysed. The system of approaches to research of changes in emotional and sensitive spheres of a personality is described. The experimental study involved 986 students of educational institutions of Vinnitsa and Vinnitsa region. In the process of the investigation some destructive emotional states of preschoolers, pupils of comprehensive schools and students of higher educational institutions caused by the influence of media were studied, such as temper, anxiety, aggressiveness, proneness to conflict, etc. Manifestation and development of certain states is associated with the emergence of age-specific psychological new formations of a personality and his/her leading activity. The individual and psychological peculiarities of a personality of a certain age which determine the changes in his/her destructive emotional states are analysed. The differences in manifestations of different negative mental states of a personality from preschool age to senior youth are described. The research allowed coming to the following conclusions. First of all, at present stage it is important to search for conditions for decreasing the destructive influence of media on the development of personality's emotional and sensitive sphere. For this purpose psychologists and hygienists should develop clear ecologically grounded criteria for determining children's work with computers. At a later stage it is necessary to develop and test certain psycho-corrective programs for different ages aimed at decreasing the destructive influence of media on schoolchildren's personalities. Psychologists together with parents and teachers should take into consideration children's capabilities, their sensitivity to perceive emotogenic information, the level of proneness to TV and computer addictions, etc. This kind of support will allow preserving and improving children and youth's mental and physical health, will contribute to their balanced development.

Keywords: personality, emotions, age-specific ontogenesis, media, destructive influence.

Подано до редакції 21.07.14

УДК: 37.047:37.015.3

Н. Ф. Шевченко, В. В. Меньяло

УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ ПРО МАЙБУТНЮ ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

У статті висвітлюються результати дослідження актуальних уявлень студентів-психологів на різних етапах навчання про майбутню професійну діяльність. Вивчення змісту та складових уявлень про професійну кар'єру студентів-психологів на початку і по завершенню навчання свідчить про їх відмінності. В уявленнях першокурсників навчання та майбутня професія слабо асоціюються з кар'єрним просуванням, а визначальними умовами кар'єрного зростання вказуються особистісні якості і зовнішні сприятливі обставини. Зміст навчання професії більшість студентів четвертого курсу бачать у можливості влаштуватися в житті, професійно працювати, отримати хорошу роботу. Професійні уявлення студентів-психологів змінюються протягом навчання в бік реалістичності, деталізації, достовірності.

Ключові слова: професійне становлення, професійна кар'єра, професійна спрямованість, усвідомлення професійних уявлень.

В процесі професійного становлення фахівців на етапі навчання у ВНЗ в результаті теоретичної підготовки та певного практичного досвіду складаються суб'єктивні уявлення щодо особливостей майбутньої професійної діяльності, визначається суб'єктивне значення професії, формується ставлення до професійної праці взагалі.

Визначальну роль ставлення фахівця до професійної діяльності підкреслюють дослідники професійної праці: Е. Ф. Зеєр, Д. М. Завалішина, О. М. Іванова, Є. А. Климов, А. В. Карпов, М. С. Пряжников, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, Н. В. Кузьміна, Б. Ф. Ломов, Г. С. Костюк, Т. В. Кудрявцев, В. О. Толочек, А. Р. Фонарьов, В. Д. Шадриков та ін.

Сфера професійних уявлень має динамічну природу та розвивається у ціннісно-смісловому контексті. Уявлення закріплюються через мову та мають оціночний характер. Образ професії може виступати механізмом створення індивідуальних професійних уявлень і впливати на професійну свідомість, самосвідо-

мість та поведінку фахівця. Усвідомлення власних професійних уявлень надають можливість майбутньому фахівцю описати та усвідомити зміст професійної діяльності, підготуватись до неї відповідним чином та намітити етапи реалізації [4; 5].

У структурі особистісних уявлень відносно професії науковці найчастіше визначають два компоненти: уявлення про зміст професійної діяльності, засоби та знаряддя праці, умови праці, а також уявлення особистості про наявність у неї задатків та якостей, які, на її думку, сприятимуть успішності здійснення професійної діяльності [3]. Отже, система професійних уявлень особистості складається з двох основних взаємопов'язаних підсистем: предметної (сукупності уявлень про зміст самої діяльності) та суб'єктивної (сукупності уявлень про суб'єкта професійної діяльності).

Важливим завданням у підготовці майбутніх фахівців стає вивчення їхніх професійних уявлень протягом навчання у ВНЗ, спостереження за динамікою

та змінами у структурі відповідних уявлень. Таке завдання є важливим саме тому, що професія психолога відрізняється особливими вимогами до фахівця: він має бути підготовлений до практичної роботи з людьми різного віку, досвіду, соціального статусу. Оскільки ж молода людина, закінчивши навчання у ВНЗ, має одразу приступити до реалізації складних за змістом професійних дій практичного психолога, то за відсутності особистісного життєвого досвіду на початку професійної діяльності її основою повинні виступити, як мінімум, реалістичні, узгоджені, визначені професійні уявлення [1].

Тому ми поставили за мету дослідити зміст та особливості динаміки уявлень про майбутню професійну діяльність у студентів-психологів в процесі професійного становлення.

Дослідження здійснювалося на базі факультету соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету. В дослідженні ми виходили з того, що уявлення студентів-психологів про майбутню професію є передумовою успішної професіоналізації в період навчання у ВНЗ; уявлення змінюються в процесі навчання під впливом теоретичних дисциплін і різних видів практик, набуваючи

більшої повноти, адекватності і цілісності. Для визначення динаміки професійних уявлень студентів-психологів в дослідженні брали участь студенти 50 студентів 1-го та 4-го курсів денної форми навчання.

Дослідження здійснювалося в трьох діагностичних напрямках, відповідних основним детермінантам професійної успішності: діагностика мотиваційної спрямованості студентів, їх ставлення до свого навчання, професії і майбутньої діяльності; дослідження всієї структури ставлень, в яких одними з важливіших є ставлення до свого майбутнього, до себе і своєї професійної діяльності; також діагностика професійних цілей і мотивів, уява щодо професійної кар'єри, можливості просування у професійному просторі, особистісний сенс професійної кар'єри. Отримані в дослідженні дані виявляють особливості професійних уявлень студентів-психологів 1-го та 4-го курсів, порівняти уявлення та визначити їх динаміку розвитку.

З метою визначення рівня професійної спрямованості студентів, що виявляється в ступені виразності прагнення до оволодіння професією і роботі за нею застосовувалася методика професійної спрямованості студентів Т. Д. Дубовицької [2]. Результати дослідження представлені на рис. 1.

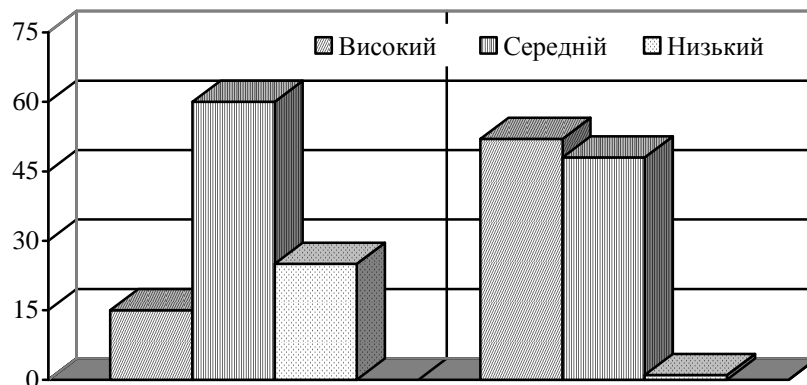

Рис. 1. Рівні професійної спрямованості студентів-психологів 1 і 4 курсів.

Встановлено, що для студентів 1 курсу характерні середні та низькі показники сформованості рівня професійної спрямованості.

Низькі показники свідчать про те, що студент вимушено вчиться на даному факультеті; вступ до навчального закладу обумовлено не інтересом до майбутньої професії і бажанням працювати за спеціальністю, а іншими причинами, наприклад, підкоренням вимогам батьків, близькістю до будинку та ін.; студент не бачить нічого корисного для себе у майбутній професії; професія, що набувається, йому малоцікава.

Високі показники по тесту свідчать про те, що студент прагне оволодіти вибраною професією, професія подобається йому, він хоче в майбутньому працювати і далі удосконалитися за даною професією; у вільний час займається справами, що мають відношення до майбутньої професії; має круг знайомих фахівців у сфері вибраної професії; вважає свою професію справою свого життя. Проте високі показники професійної спрямованості мають лише 15% студентів-першокурсників.

Якісний аналіз відповідей студентів-психологів,

що навчаються на 1 курсі, дозволив виявити ряд проблем і суперечностей, пов'язаних з періодом професійного навчання. Так, якнайменший середній бал в представлений вибірці був отриманий при відповідях на наступні думки:

– "В світі існує багато інших професій, які подобаються мені значно більше, ніж моя майбутня професія" (середній бал склав 0,4);

– "За власною ініціативою читаю додаткову літературу, що має відношення до майбутньої професії" (середній бал склав 0,45) і інші.

Отже, для більшості студентів-першокурсників характерний як виражений інтерес до процесу освоєння майбутньої професійної діяльності, так і недостатнє прагнення подальшої реалізації в ній. У частини ж студентів даної групи відсутній стійкий інтерес до оволодіння вибраною професією і подальшій професійній діяльності.

Студентам 4 курсу характерні високі і середні показники рівня професійної спрямованості. Високий рівень навчально-професійної спрямованості виявлений у 52 % опитаних, середній рівень – у 48% студен-

тів-психологів 4 курсу. Студентів з низькими показниками рівня професійної спрямованості не виявлено у даній групі.

Зазначимо, що показники сформованості рівня професійної спрямованості в групах студентів-психологів 1 та 4 курсів значущо розрізняються. Рівень професійної спрямованості у групі 4 курсу значно вищий, ніж у групі студентів 1 курсу.

З метою дослідження як усвідомлених, так і неусвідомлюваних ставлень до власної навчально-професійної діяльності, свого теперішнього часу і майбутнього, до праці та професії, до кар'єрної успішності у вибраній професії шляхом встановлення емоційних зв'язків між цими категоріями в уявленнях студентів-психологів була використана Методика колірних метафор І. Л. Соломіна [6].

Найбільш значущими для даного дослідження стали поняття "Я", "професія", "кар'єра".

У студентів-психологів 1 курсу поняття "Я" найчастіше співвідноситься з успіхом, любов'ю, впевненістю, заробітком. У студентів-психологів 4-го курсу "Я" найчастіше асоціюється з впевненістю, успіхом, стабільністю, любов'ю та родиною. У студентів 1 курсу "Я"

майже не асоціюється з нудьгою, майбутнім, наукою та сумнівами. У студентів 4 курсу найнижчі показники асоціацій "Я" зі знанням, сумнівами та нудьгою.

Поняття "професія" у студентів-психологів 1 курсу найчастіше асоціюється зі впевненістю, обов'язками, працею; найменше по частоті зустрічається невдача, любов, свобода, минуле, спорт, сумніви. У студентів-психологів 4 курсу найчастіше "професія" асоціюється з гарантіями та майбутнім.

Поняття "кар'єра" у студентів 1 курсу найчастіше поєднується з грошима, безпекою, гарантіями, управлінням, а найменше – з невдачею, знаннями, наукою, минулим. У студентів 4 курсу поняття "кар'єра" асоціюється з гарантіями, заробітком, впевненістю, знаннями.

Важливою характеристикою результатів діагностики студентів-психологів за цією методикою є те, що своє власне "Я", професію та кар'єру студенти найменше співвідносять з негативними характеристиками – невдачею, сумнівами, нудьгою. Наприклад, на рис. 2 представлено порівняння показників поняття "кар'єра" з вдачею та невдачею у студентів-психологів 1 і 4 курсів:

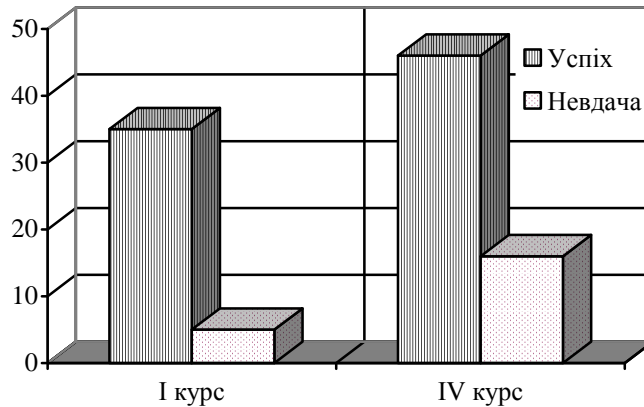

Рис. 2. Порівняння показників поняття "кар'єра" з вдачею та невдачею у студентів-психологів 1 і 4 курсів:

Ймовірно, таким чином виявляється "феномен нереалістичного оптимізму", суть якого в тому, що студенти в цілому схильні більш високо оцінювати свої особисті шанси щодо позитивних життєвих подій і значно нижче – щодо негативних. "Нереалістичний оптимізм" розглядається науковцями як явище, характерне для молодого віку [5]. Це свідчить про те, що в майбутнє студенти дивляться достатньо оптимістично, хоча при цьому не схильні замислюватися про шляхи та засоби досягнення бажаного. Про таке говорять дані, що лише 45 % студентів 1 курсу та 68 % 4 курсу у своїй професійній кар'єрі надають значення освіті. Така тенденція найбільш характерна для студентів 1 курсу і зберігається у студентів 4 курсу, але в дещо менших показниках.

Студенти-психологи і 1, і 4 курсу надають великого значення у своєму майбутньому кар'єрі та професії. Однак більше значення для них має кар'єра, ніж про-

фесія. Ще менший показник значущості спостерігається щодо поняття "робота". Тобто між поняттями "кар'єра", "професія", "робота" існують протиріччя, обумовлені відсутністю усвідомлення молодими людьми органічного зв'язку між ними. Співвідношення понять "кар'єра" і "професія" у студентів-психологів 1 і 4 курсів представлені на рис. 3.

Таким чином, смисловий аналіз дозволяє зробити висновки, що у студентів-психологів 4 курсу професійні уявлення в цілому складаються з майбутнього, кар'єри та знаннями. У студентів-психологів 1 курсу професійні уявлення пов'язані з впевненістю, працею, обов'язками; кар'єра пов'язана з управлінням, грошима. У студентів-психологів 1 курсу порівняно із студентами 4-го курсу поняття "професія" пов'язано з більш широким колом понять, що відбивають певний соціальний і професійний успіх.

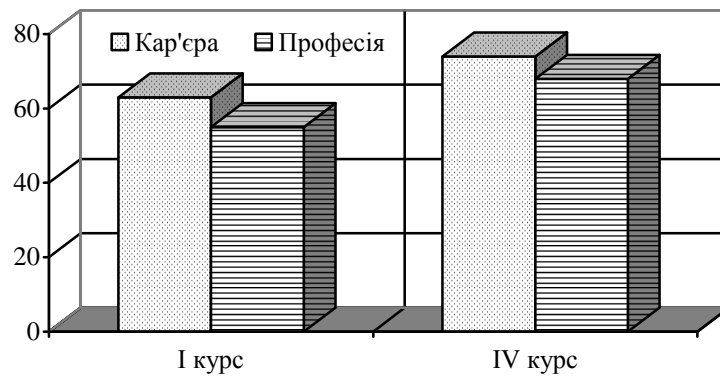

Рис. 3. Співвідношення понять "кар'єра" і "професія" у студентів-психологів I і 4 курсів.

Вивчення ставлення студентів-психологів до кар'єрного просування за методикою "Незакінчені речення" дозволяє констатувати різницю змістовних та кількісних показників у групах студентів-психологів I і 4 курсів.

У відповідях досліджуваних стосовно визначення загального сенсу професійної кар'єри більшість студентів-психологів дали позитивну її характеристику: 75% студентів охарактеризували кар'єру як позитивне явище ("життєва необхідність", "можливість самореалізації", "самоствердження"); 25% студентів визначили кар'єру нейтрально ("почергове професійне зростання"). Негативної оцінки поняття "кар'єра" в обох групах студентів-психологів не виявлено.

У відповідях стосовно речення, пов'язаного з цілями навчання, значна частина студентів-психологів вказала на необхідність бути успішними в навчальній діяльності – 70%; 15% студентів метою навчання позначили можливість отримувати стипендію, ще 15% студентів визначили навчання як можливість перспективи в житті. У реченні стосовно місця роботи та її ролі в житті більшість студентів визначили її як можливість самореалізації. Однак лише 5% студентів вказали на необхідність праці в житті, не визначивши її цілі. Ще 25% студентів визначили роботу як "щоденне напруження", "змушене заняття", що має негативне значення. У метафоричному порівнянні кар'єри більшість студентів-психологів запропонували образи позитивним значенням. Так, 65% досліджуваних порівняли її з хобі, сходами догори, альпінізмом, досягненнями вершин; але ж 35% студентів порівняли кар'єру з "гонкою на виживання", що має деякий негативний відтінок.

Слід зазначити, що студенти-психологи 1 курсу надають великого значення кар'єрному просуванню. Разом з тим, вони доки ще незначно пов'язують своє навчання із здійсненням подальшої професійної кар'єри.

Вказуючи на мету професійної кар'єри, більшість студентів-психологів визначили як можливість реалізації фінансових та матеріальних потреб (80%). Інша частина студентів (20%) визначила кар'єру як необхідність у самоповазі людини, поваги з боку інших. Більшість відповідей студентів щодо визначення особистісного та суспільного сенсу професійної кар'єри пов'язано з матеріальною незалежністю (80%) та владою (50%). Власне професійного сенсу реалізації

кар'єри у відповідях студентів-психологів майже не спостерігається. Але ж успішна кар'єра у власній професії зазначається як головна мета професійної діяльності. Тобто уявленням студентів-психологів притаманні деякі протиріччя.

Успіх професійної кар'єри, на думку студентів 1 курсу, залежить від бажання, везіння, навколишніх людей (50%). Лише 20% студентів вказали на необхідність таких якостей, як професіоналізм та високий рівень знань. Студенти визначають такі якості особистості для успішності кар'єри, як рішучість, самовпевненість, бажання багато часу приділяти роботі. Разом з цим слід відмітити, студенти 1 курсу для успіху в кар'єрі не надають великого значення власне професійним якостям.

Головними причинами труднощів у реалізації кар'єри студенти-психологи 1 курсу називають відсутність необхідних особистісних якостей та відсутність зовнішніх умов професійного зростання. Разом з тим, відповідаючи на запитання про готовність до реалізації своїх професійних задумів, 80% відповіли "наполегливо працювати", а щодо жертвовності людини більшість студентів відповіла "особистим життям", "грошима", "всім". Тобто деяка частина студентів бачить реалізацію професійної кар'єри як екстремальну поведінку. Окрім того, студенти 1 курсу головними складнощами в професійному зростанні визначають несумісність особистого життя з кар'єрою.

Таким чином, в уявленнях студентів-психологів 1 курсу кар'єрне просування має велике значення. Разом з тим вони поєднують поняття "кар'єра" з негативними явищами. В уявленнях першокурсників їхнє навчання та майбутня професія слабо асоціюються з кар'єрним просуванням. Важливими умовами для успішного кар'єрного зростання вони визначають особистісні якості та зовнішні умови.

Уявлення про професійну кар'єру студентів-психологів 4 курсу певним чином відрізняються від уявлень студентів 1 курсу.

Так, більшість студентів-психологів 4 курсу (80%) визначає кар'єру як можливість професійного самоудосконалення. Сенс навчання професії більшість четвертокурсників визначили як можливість влаштуватися в житті, професійно працювати, отримати хорошу роботу, тобто студенти-психологи 4 курсу пов'язали навчання з подальшою працею та просуванням. Таке визначення зв'язку професії та подальшої життєвої перс-

пективи свідчить про більш сформовану реалістичність професійних уявлень студентів 4 курсу. Однак 80% студентів 4 курсу також визначають роботу лише як прикру необхідність, не пов'язуючи це явище з професією чи з кар'єрою.

Метою кар'єри студенти 4-го курсу визначають "можливість реалізації матеріальних потреб" (50%) та "реалізувати себе" (50%). Особисто для себе метою кар'єри більшість студентів бачать зростання життєвих перспектив, можливість реалізації себе. Однак лише 30% студентів-психологів 4 курсу відзначили, що кар'єра в їхній професії має місце. Чинниками успіху в кар'єрному просуванні студенти 4-го курсу визначили як особистісні якості (20%) і зовнішні чинники, так і професійні уміння, навички (40%). Головними труднощами в реалізації кар'єри студенти називають професійну непридатність, "нерозуміння" (60%); тільки 20% студентів називають відсутність потрібних особистісних якостей.

Таким чином, студенти-психологи 4-го курсу професійну кар'єру визначають як можливість професійно реалізуватися. Вони надають великого значення кар'єри в житті людини і пов'язують з нею своє професійне навчання і майбутню професію. Визначальними чинниками успіху в кар'єрному просуванні студенти-психологи 4 курсу називають професійні уміння та навички.

Отже, аналіз результатів вивчення уявлень студентів-психологів про професійне просування дозволив

встановити, що змістовно відповіді студентів 1 і 4 курсів мають істотні відмінності. Головним чином, це більша виразність зв'язку кар'єрного просування з отримуваною професією у студентів 4-го курсу. Професійна кар'єра для студентів цієї групи є можливістю самореалізації, професійного зростання. Більшість студентів 4 курсу визначає чинниками успішності в кар'єрі саме професійні якості, на відміну від студентів 1 курсу, які наголошують на важливості особистісних та зовнішніх чинників. Кількісний аналіз результатів дослідження професійних уявлень студентів-психологів 1 і 4 курсів дозволяє співвіднести за виділеними показниками професійної кар'єри. Кількісні показники уявлень про професійну кар'єру студентів-психологів 1 і 4 курсів представлені в таблиці.

Аналіз результатів дослідження ставлення студентів до професійної кар'єри дозволив виявити, що змістовні та кількісні показники у двох групах відрізняються. Змістовно відповіді студентів-психологів 1 і 4 курсів мають істотні відмінності.

Головним чином, це більша виразність зв'язку кар'єрного просування з отримуваною професією у студентів-психологів 4 курсу. Професійна кар'єра для студентів цієї групи є можливістю самореалізації, професійного зростання. На основі отриманих у дослідженні даних можна відзначити, що професійні уявлення студентів-психологів змінюються протягом навчання у ВНЗ у бік їх реалістичності, деталізованості, достовірності.

Таблиця

Кількісні показники уявлень про професійну кар'єру студентів-психологів 1 і 4 курсів, %

Змістовні блоки	1 курс			4 курс		
	позит.	негат.	нейтр.	позит.	негат.	нейтр.
Ставлення до кар'єри	65	15	20	92	0	8
Мета кар'єри	80	10	10	80	8	12
Успіх кар'єри	75	20	5	88	4	8
Труднощі кар'єри	45	30	25	64	20	16

Ймовірно, що професійним уявленням студентів-психологів по завершенні професійного навчання все ж притаманна деяка фрагментарність, але очевидно, що професійні уявлення студентів потребують вивчення протягом всього етапу навчання. Таке дослідження має

забезпечити контроль змін, які відбуваються у професійній самосвідомості майбутнього фахівця, а також створити спеціальні умови для необхідного усвідомлення студентами особливостей змісту власних професійних уявлень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Донцов А. И. Профессиональные представления студентов-психологов / А. И. Донцов, Г. М. Белокрылова // Вопросы психологии. – 1999. – № 2. – С. 42–49.
2. Дубовицкая Т. Д. Диагностика уровня профессиональной направленности / Т. Д. Дубовицкая // Психологические науки и образование. – 2004. – № 2. – С. 82–85.
3. Иванова Е. М. Психология профессиональной деятельности: [учеб. пособ.] / Е. М. Иванова. – М.: ПЕР СЭ, 2006. – 382 с.
4. Копылова Н. В. К вопросу о становлении лич-

ностно-профессиональных качеств будущего специалиста / Н. В. Копылова // Мир психологии. – 2005. – № 1. – С. 162–170.

5. Леонтьев Д. А. Профессиональное самоопределение как построение образов возможного будущего / Д. А. Леонтьев, Е. В. Шелобанова // Вопросы психологии. – 2001. – № 6. – С. 91–96.

6. Соломин И. Л. Современные методы психологической экспресс-диагностики и профессионального консультирования / И. Л. Соломин. – СПб.: Речь, 2006. – 280 с.

REFERENCES

1. Dontsov, A. I., Belokrylova, G. M. (1999). Professionalnye predstavleniya studentov-psikhologov [Professional understanding of students-psychologists].

Voprosy psikhologii – Issues of Psychology, 2, 42–49 [in Russian].

2. Dubovitskaya, T. D. (2004). Diagnostika urovnya

professionalnoy napravlenosti [Diagnostics of professional orientation level]. *Psikhologicheskie nauki i obrazovanie – Psychological Sciences and Education*, 2, 82-85 [in Russian].

3. Ivanova, Ye. M. (2006). *Psikhologiya professionalnoy deyatel'nosti [Psychology of professional activity]*. Moscow : PER SE [in Russian].

4. Kopylova, N. V. (2005). К вопросу о становлении личностно-профессиональных качеств будущего специалиста [To the issue of formation of personal and professional qualities of future specialist]. *Mir psikhologii –*

World of Psychology, 1, 162–170 [in Russian].

5. Leontyev, D. A., Shelobanova, Ye. V. (2001). Professionalnoye samoopredeleniye kak postroyeniye obrazov vozmozhnogo budushego [Professional self-determination as creation of images of possible future]. *Voprosy psikhologii – Issues of Psychology*, 6 [in Russian].

6. Solomin, I. L. (2006). *Sovremennyye metody psikhologicheskoy ekspress-dagnostiki i professional'nogo konsultirovaniya [Modern methods of psychological express diagnostics and professional consultation]*. Saint Petersburg : Rech [in Russian].

Н. Ф. Шевченко, В. В. Меняйло

ПРЕДСТАВЛЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ПСИХОЛОГОВ О БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье освещаются результаты исследования актуальных представлений о будущей профессиональной деятельности студентов-психологов на различных этапах обучения. Изучение содержания и составляющих представлений о профессиональной карьере студентов-психологов в начале и по завершении обучения свидетельствует об их отличиях. В представлениях первокурсников обучение и будущая профессия слабо ассоциируется с карьерным продвижением, а определяющими условиями карьерного роста указывают личностные качества и внешние благоприятные обстоятельства. Смысл обучения профессии большинство студентов четвертого курса видят в возможности устроиться в жизни, профессионально трудиться, получить хорошую работу. Профессиональные представления студентов-психологов изменяются на протяжении обучения в сторону реалистичности, детализации, достоверности.

Ключевые слова: профессиональное становление, профессиональная карьера, профессиональная направленность, осознание профессиональных представлений.

N. F. Shevchenko, V. V. Meniailo

STUDENTS-PSYCHOLOGISTS' VISIONS OF FUTURE PROFESSIONAL ACTIVITY

The article is aimed at investigating the content and peculiarities of dynamics of students-psychologists' visions of their future professional activity in the process of their training. The job of a psychologist is characterized by certain demands: a specialist should be ready for work with people of different age, experience and social status. That is why, to be able to perform complicated professional tasks of a psychologist young graduates with little personal experience should have at least realistic and coherent visions of their future work. The study was carried out in three diagnostic areas corresponding to the main determinants of professional success: diagnostics of students' motivational orientation, their attitudes towards studying, profession and future activities; the study of the whole structure of attitudes in which one of the most important is the attitude towards the future, towards themselves and professional activities; diagnostics of professional purposes and motivations, visions of students' future career, opportunities for promotion, personal sense of professional career. The analysis of the results of investigating students-psychologists' visions of their professional advancement at the beginning and at the end of training shows significant differences. In the visions of first-year students future profession is hardly associated with career progression. As a determinative stipulation for career growth they indicate personal qualities and external favorable circumstances. However, they associate the concept of "career" with negative phenomena. The majority of fourth-year students consider professional training as an opportunity to succeed in life and professional activity, to get a good job. They attach great importance to career in life and connect it with obtained profession. They consider professional career as an opportunity for self-realization and professional growth. As determinative factors for success in career advancement fourth-year student indicate professional abilities and skills. It can be concluded that professional ideas of students change in the process of training and become more realistic, detailed and credible.

Keywords: professional becoming, professional career, professional orientation, awareness of professional ideas.

Подано до редакції 28.07.14